Štev. 44. V Ljubljani, 31. oktobra 1913. LIII. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva v parlamentu.

Dunaj, 24. oktobra 1913.

Za zadnjo številko »Učiteljskega Tovariša« sem poslal brzojavno poročilo, da se je v sredo, dne 22. t. m., zglasila v državnem zboru deputacija Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji in Nemško-avstrijske učiteljske zveze, da urgira na merodajnih mestih naglo in ugodno rešitev učiteljskega krušnega vprašanja.

Ker je rešitev tega vprašanja v najožji zvezi z rešitvijo malega finančnega načrta, je deputacija pozvala tako vlado kakor posamezne klube drž. poslancev, naj čimbolj pospešijo ugodno rešitev malega finančnega načrta. Materialne sile vsega avstrijskega učiteljstva so izčrpane — nagla in izdatna pomoč je nujno potrebna; edina rešitev tega našega krušnega vprašanja je definitivna regulacija plač s pomočjo vlade.

Poslanci so — kakor še vedno — obljubili podporo. Bližnja bodočnost pokaže, koliko je verjeti besedam.

Ministrski predsednik grof Stürghk je pazljivo poslušal izvajanja predsednika Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji, tovariša M. Hajnega. Predsednik Hajny je predvsem omenil Kranjsko, kjer postopajo z učiteljstvom, ki ne pripada vladajoči S. L. S., odločujoči v deželni avtonomiji, na tak način, da nasprotuje to vsej humanteti. — Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji predloži vladi v najkrajšem času spomenico o razmerah naprednega učiteljstva na Kranjskem. Predsednik Hajny je naprosil grofa Stürgkha, naj to spomenico natančno prouči. Kranjsko učiteljstvo je sedaj v Avstriji najslabše plačano.

Ministrski predsednik je odgovoril, da si vlada najiskrenejše želi, da se učiteljstvu vsaj deloma odpomore že za leto 1913. Ako pa to nikakor ne gre, moramo upati, da nastanejo razmere, ki bodo za leto 1914. omogočile več nego le provizorično reformo učiteljskega materialnega vprašanja. Naloga vlade in strank je, da odstranijo vse zapreke, ki stoje na poti, da preprečijo vse neplodne debate, da se posreči združenemu prizadevanju vseh deloljubnih strank rešitev finančnega načrta.

Deputacija se je oglasila tudi pri vodji finančnega ministrstva, baronu Englu.

Poudariti treba, da je vse napredno avstrijsko učiteljstvo brez ozira na narodnost kot en mož nastopilo v prilog zatiranemu naprednemu učiteljstvu na Kranjskem. To nam daje upanje, da pride kmalu rešitev iz neznosnega položaja.

Bodite previdni — sovražnik je na preži!

V 247. številki z dne 27. oktobra t. l. priobčuje naš najbližji prijatelj, kar jih imamo pod božjim solncem — »Slovenec« — pod naslovom »Učiteljski agitatorji« ta znameniti odlek svoje socialne izobraženosti in političke dostojnosti:

»Iz več okrajev dobivamo poročila, kako znani mladinogoji-učitelji zvršujejo zdaj svoj poklic. Vadijo se v spisju po liberalnih listih in letakih; v računstvu, ko soštevajo svoje privržence in jih v svojih glavah poljubno množe, v živalstvu, ko poučujejo, kako bi se dalo za liberalno agitacijo posnemati krta; v poljedelstvu, ko tuhtajo uporabo gnojnice za politične boje, in v telovadbi, zlasti v prevračanju kozolcev in v bežanju. Dopisnikom bodi povedano, da ne nameravamo teh reči prijavljati v listu, nego da jih lepo devljemo na stran, ker se bodo zelo uspešno rabile ob drugi priliki. Za to priliko, ki pride takoj po volitvah, pa hvaležno sprejemamo tudi za naprej, kar se nam pošlje. Imenoma prosimo zlasti dopisnike iz brdskega okraja, naj ne zahtevajo od nas, da bi tratili prostor v listu z Germeki, Schmeideki itd. Naj bodo prepričani, da se bodo njihova poročila drugod mnogo uspešnejše rabila.«

Iz teh denunciantskih vrst je razvidna vsa aroganca in podlost klerikalnega žurnalista. Niti enega dneva ne more prežtveti, da ne bi natolceval in denuncival. Wie der Schelm ist, so denkt er von Andern! — Vse tovariše nujno prosimo, naj bodo previdni, **da jih klerikalna zlobnost in klerikalno nasilje ne spravi v nesrečo!** Mi smo preverjeni, da so ti »Slovenčevi« napadi popolnoma neosnovani, ali klerikalci so zmožni storiti vse: iz nič ti pričarajo črnega vraga, ako je treba polittškega nasprotnika uničiti!

Tudi mi pozivljamo svoje somišljenike, naj dobro pazijo na delo klerikalcev, naj si vse to zapomnijo, **naj nas o vsem natančno informirajo,** naj nam pošljejo vse tiste liste, ki jih napadajo (»Slovenec«, »Gorenjec«, »Domoljub«), da bomo ob dani priliki **z dokazi in dejstvi odbili napade,** ki jih »Slovenec« obeta! — Materiala imamo že dosti, **a dobiti moramo vse gradivo, da bomo uspešno udarili, kadar se srečamo na bojnem polju! Karkoli čujete, berete in vidite — o vsem nas takoj obvestite!** Bomo vendar dobili sredstva, da pariramo klerikalno natolcevanje! **Saj smo vendar živi ljudje in državljani in imamo dolžnost in pravico, da se branimo!**

V sedanjem volilnem boju pa se naj naši napredni tovariši **zavedajo svoje državljanske dolžnosti, naj delajo tako, kakor jim to pripušča zakon in vest! Nič več in nič manj!**

Tudi za kranjskega naprednega učitelja mora veljati tista trohica svobode, ki jo ima vsak avstrijski državljan!

Glasovi z Goriškega.

H članku pod tem nadpisom v 43. št. »Učiteljskega Tovariša« podajam podpisani kot predsednik Deželnega učiteljskega društva za Goriško in Gradiščansko sledeče pojasnilo:

Sklical sem bil odborovo sejo za 23. september t. l., na kateri sem odboru predložil koncept vloge na deželni zbor. Predlagal sem, naj se prosi:

Učiteljske plače na Goriškem naj se regulirajo v smislu plač državnih uradnikov. Ako se to ne more takoj zgoditi zaradi neurejenih finančnih razmer, naj se začasno plače, petletnice in stanarine zvišajo, stanarina naj se všteva v penzijo in službena doba naj se zniža na 35 let. Pri svojem predlogu sem naletel na odpor. Odločilno besedo je imel tovariš Nigris, ki je kot bivši deželni poslanec trdil, da za sedaj ne kaže prositi za regulacijo učiteljskih plač v smislu plač državnih uradnikov nižjih 4 plačilnih razredov, ker bi s tem onemogočili zboljšanje, ki se pri obstoječih razmerah da doseči. Nigrisovo mnenje je odločilo. Sklenilo se je za sedaj prositi: 1. Plače naj se določijo na 2000, 1800 in 1600 K. 2. Vse petletnine naj znašajo po 200 K. 3. Stanarina naj se primerno zviša. 4. Stanarina naj se šteje v penzijo. 5. Službena doba naj se določi na 35 let.

Tovariš Nigris je bil kot društveni tajnik, bivši deželni poslanec in najboljši poznavalec razmer v deželnem zboru naprošen, naj sestavi laški tekst vloge. Po 8 dneh je bila zopet odborova seja, na kateri je Nigris prečital laški tekst vloge, ki je bil enoglasno odobren. Društveni tajnik tov. Urbanič je poskrbel potem za slovenski tekst, in vloga je bila izročena deželnemu odboru dne 9. okt., kjer leži nedotaknjena, ker je deželni zbor odgoden. Deželno učiteljsko društvo ima še vedno dovolj časa, da vzdigne svojo vlogo na deželni zbor, jo po mojem predlogu dne 25. sept. predrugači in potem zopet predrugačeno vloži. V ta namen sklicujem odborovo sejo za 6. nov. Na tej seji se lahko tudi sklene, kdaj naj se skliče veliko zborovanje, na katero se povabijo tudi deželni poslanci.

Na druga očitanja v zgoraj omenjenem članku izjavljam, da sedanje Deželno učiteljsko društvo zastopa skupne interese slovenskega in laškega učiteljstva. V času 13letnega obstoja je učiteljstvu na Goriškem pripomoglo do večkratnega izboljšanja gmotnega stanja. Društvo ni zakesnilo nobene prilike, da bi ne bilo nastopilo ob ugodnem času v smislu svojih pravil. Imelo je redno vsako leto po potrebi svoje odborove seje, letne občne zbore in zborovanja, h katerim so bili člani redno vabljeni. Pri tem rad priznavam, da bi se dalo društveno poslovanje dvigniti na mnogo višjo stopnjo, ako bi društvo imelo na razpolago potrebna sredstva in bi se vse učiteljstvo toliko brigalo za društveno delovanje, kakor odborniki in malo število drugih. Podpisani za društvo ne morem več delati nego do sedaj, ker imam mnogo raznih poslov, ki mi te-

LISTEK.

BRKIN:

Na obisku.

Trudnega in zaspanega jesenskega dne sem se napotil k Sv. Urbanu, gori v brkinske hribe, kjer živi in deluje tovariš Peter Stržen. Blatni kolovozi so njo pripeljali med raztresen kup umazanih koč in razpadlih hlevov, sredi katerih stoji začrnela, nizka in neprijazna šola. Potrkam. Ležal je zleknjen na postelji, komaj da me je pozdravil. Oblaki cigaretnega dima so se valili po sobi, veliki kakor pokopališče, v katero je strmelo dvoje velikih okenj. Skoro prazna je bila soba. Nad posteljo je visela slika mlade, preproste žene, blagih oči, kakor tih spomin iz preteklosti; sredi izbe je pa stala belo pregrnjena miza, ob steni pa omara. Vse tako samotno, zapuščeno, pozabljeno.

Počasi je vstal in mi stisnil roko, v očeh mu je pa zableščalo kakor študentu, ki je dobil poljub.

»Iskreno pozdravljen, draga duša! Glej, vrgli so me sem. Nisem se odkrival na devet korakov, in v možganih se mi je rodilo prepričanje. Prepričanje je pa učitelju isto kot grba na hrbtu, težka sedem centov. Ker sem imel prepričanje, so me poslali sem, v faro šenturbansko češ, mu bo že smrad tukajšnjih gnojišč udušil tista uporna vetrnjaštva. Prav, da si prišel. V tistih dolgih, samotnih urah vstajajo v trudni duši misli, človek bi se rad razgovoril, samo s par besedami, rad bi čul glas, ki bi vrstal v mojem srcu kakor večna hrana.« Bledi, koščeni in neobriti obraz mu je zažarel, in glas je prihajal iz tistega kotička srca, ki se odpre samo v najslovesnejši uri.

Sedla sva, na mizi kup knjig in časopisov, in postarna ženica nama je prinesla čaja. Zunaj je začel enakomerno in počasi naletavati dež. Narahlo je udarjal na okna kakor nagrobnica, midva sva pa molče posrebala čaj.

»Dolgo, dolgo se že nisva videla.«

»Odkar so te poslali sem.«

V farni cerkvi je zazvonilo, in zamolkla pesem je odmevala od gozdnatih hribov. Stržen je zavzdihnil globoko.

»In časih sva bila vedno skupaj. Prebadala sva z očmi po ljubljanskih ulicah koleginje, zvečer pa bruhala sonete. Kako daleč so že oni časi. Detalji so se izbrisali, ostala je samo neka celotna in enotna slika, ki izžareva toliko tiste naivne in brezskrbne lepote. Kakor bi živel na dveh, povsem različnih svetovih, veže jih samo ta oguljena slika tu. Saj se spominjaš?«

Na prvi pogled sem se spomnil dekleta, velikih, temno-rjavih oči in kostanjevih las. Pravili so, da je bila pesnica. Ni čudno. Pesnik je bil tudi Stržen, in ljubila sta se. Vsako jutro mu je donašala svežih cvetk: tulpe, vrtnice, naglje itd. Ko je odšla na službo, je umrla tudi ljubezen. Pozneje sem jo srečal le redkokdaj še, a njene oči so izgubile tisti tihi in krasni blesk, postale so tako vsakdanje. Izpremenila se je vsa. V mestu jih vidi človek stotine, gre mimo njih in se ne ozre.

»Saj poznaš to povest? Glej, časih se ozrem v to sliko, kadar zahaja zunaj solnce, in tedaj bi planil pokonci ter romal daleč, daleč za to zlato oblo, v deželo, kjer so ljudje, blagi in dobri. Človek se vzpenja v oblake, a se premika komaj po bergljah. Vrgel bi sliko skozi okno, a roka ohromi, samo na dušo leže nekaj težkega, kakor zla slutnja. V srcu vzplamti neko neizrazno hrepenenje, kvišku, naprej, a obsedim kakor mrtev, zapalim si cigareto ter razpihavam bele oblačke, pred menoj pa vstane vsa, kakor je bila nekoč, in najini duši šepečeta pesem o rojstvu pomladi.«

»Kako ji je danes?«

»Ne vem. Sicer pa pustiva to. Ne kličiva mrtvecev iz grobov.«

Zunaj se je začelo počasi mračiti, vstala sva. »In kdaj se zopet vidiva?«

»Morda ne več tako kmalu, dolga pot je do tebe in težka.«

»Vem, a zato sem tukaj. Redko zaide sem kak žandar ali financar, spomladi je bil pa tu živinozdravnik.«

»Torej si popolnoma odtrgan od sveta in njegovega mrzličnega vrvenja?«

»Da, vidim samo v nebo, ob lepih večerih prisluškujem tihi pesmi gozdov, časih pa uživam tako strastno divje divjanje elementov.«

Poslovila sva se.

»Torej, če nočeš še ti priti v faro šenturbansko, klanjaj se, da se ti popolnoma omehča hrbtenica, in če fajmošter pridiguje, da se vrti solnce okrog zemlje — spoštljivo prikimaj, ne enkrat, ampak sedemkrat. Spomni se me še kdaj.«

Odšel sem in čez nekaj časa sem se ozrl; zazdelo se mi je, da stoji še vedno na razpotju in zre za menoj.

Zamolklo so odmevali moji koraki po temnih gozdovih, in težke so bile moje misli. Daleč nekje je zalajal pes...